

Näringsdepartementet

Yttrande över remiss från Näringsdepartementet; Ett land att besöka. En samlad politik för hållbar turism och växande besöksnäring (SOU 2017:95)

Näringsdepartementet har inkommit till Örebro kommun med en remiss gällande betänkandet Ett land att besöka; En samlad politik för hållbar turism och växande besöksnäring. Svar ska ha inkommit till Näringsdepartementet senast fredag 6 april 2018.

Örebro kommun lämnar dels generella kommentarer kring övergripande förslag i betänkandet samt specifika kommentarer rörande specifika skrivningar i olika kapitel.

Generella kommentarer

Mål och strategi

Örebro kommun ställer sig positiva till betänkandets förslag att svensk besöksnäring ges ett nytt övergripande mål och att en nationell strategi utvecklas för att nå målet. Den nationella strategi som finns idag har den aldrig fått den tyngd som är eftersträvansvärt, då den är framtagen av branschen på eget initiativ. Trots detta har det varit mycket positivt att sätta ett tydligt långsiktigt omsättningsmål. Åtskilliga regioner och kommuner har gjort strategin till sin egen och skapat egna lokala versioner med tillhörande tydliga mål. Detta har definitivt gynnat utvecklingen av svensk besöksnäring. De indikatorer som utredningen föreslår för det nya målet pekar också i helt rätt riktning. En ny nationell strategi är därför nödvändig, bland annat för att den nuvarande endast stäcker sig till 2020 samt att en nationell strategi beslutad av riksdagen skulle få en helt annan tyngd. Det nationella besöksnäringforum som utredningen föreslår torde också vara en bra plattform för ett sådant arbete. Det är viktigt att en sådan plattform får en bred politiska förankring för att förslag till nationell strategi ska ges ett så brett stöd som möjligt i riksdagen. Den föreslagna visionen kompletteras med att svenska invånare gärna turistar i Sverige.

Regioner och kommuner

Svensk turism har traditionellt kännetecknats av uppdelningen nationellt-regionalt-lokalt, där den nationella aktören, idag Visit Sweden, företräder och kommunicerar med regionerna, i de flesta fall de regionala turismorganisationerna, medan dessa i sin tur företräder och kommunicerar med kommunerna. Detta stämmer emellertid bara delvis. Som utredningen mycket riktigt påpekar då den citerar den utredning Örebrokompaniet genomförde 2014, uppvisar dagens regionala turismorganisationer en bred palett av organisationsformer och uppdrag. Vissa har ett helhetsgrepp och god förankring med kommunerna medan andra har uppdrag som är betydligt smalare.

Därför är det fortsättningsvis, inte minst i det föreslagna arbetet med en nationell strategi, viktigt att även ta del av kommunernas inspel. Många större kommuner står för majoriteten av turismomsättning och gästnätter i sin region och flera mindre kommuner har organiserat sig i gemensamma destinationsbolag eller destinationsorganisationer som därmed omfattar ett större geografiskt område. Exempel på detta är Södra Bohuslän och Glasriket i Småland. Kartan är därför inte så enkel som en första anblick kan visa. Att som utredningen föreslår, skapa en regional organisation i Stockholm, är därför inte självklart. En annan väg är ett utökat samarbete där Stockholms kommunala företrädare även företräder hela länet.

Då administrativa gränser saknar betydelse för besökarna och det svenska regionala systemet heller inte är uppbyggt med tanke på besöksnäringens förhållanden, bör därför större vikt fästas vid begreppet destinationer. Regionerna har en viktig roll utifrån ett utvecklingsperspektiv, men kan inte sägas helt företräda destinationernas intressen inom alla områden. Ytterligare ett exempel på där en tidigare tydlig uppdelning i regionalt-kommunalt luckrats upp är Visit Sweden som tidigare endast samarbetat med regioner, men som nu i flera fall vid sidan av det regionala samarbetet även har direkta samarbeten med kommuner och destinationer.

Insatsområden

Utredningens föreslagna uppdelning i nio insatsområden är bra, så även inriktningen på dessa. Örebro kommun vill dock peka på ytterligare två områden som bör ges uppmärksamhet. Ett område som bör lyftas fram tydligare är campingnäringen. Camping är en turismform i sig, vilket inte riktigt framgår av utredningen. Många campare väljer inte campingdestination på grund av sevärdheter och attraktioner i området, utan helt på grund av själva campingplatsens läge och utrustningsnivå. Besökarna tenderar dessutom ofta att återvända till samma campingplats år efter år. Denna boendeform blir därför i vissa avseenden mer att jämföra med boende i fritidshus.

För det andra står svensk besöksnäring inför både nya möjligheter och utmaningar i och med den kraftigt ökande turismen från Asien, främst Kina. Här krävs både kompetens- och företagsutveckling för att möta denna marknads specifika krav. Kunskapen i vårt land om dessa nya besökare är med ett fåtal undantag låg och det krävs därför samlade insatser för att denna stora möjlighet till ett kraftigt ökat kundunderlag inte ska gå svensk besöksnäring förbi.

Specifika kommentarer kopplade till betänkandets olika kapitel

3.2 Besöksnäringens aktörssystem

I denna kartläggning bör även Swedish Network of Destination Management Organisations, SNDMO, nämnas. Detta är ett nätverk för svenska destinationsorganisationer bestående av större kommuner och kommungrupperingar som enats kring en destination. Nätverket har idag nära 30 medlemmar, bland annat 16 av landets 20 största kommuner. Men tanke på den vikt utredningen med rätta skänker dessa större kommuner i avsnitt 4.5 torde SNDMO vara en relevant aktör i denna sammanställning och som också bör involveras i utvecklingsarbetet av svensk besöksnäring.

3.3 Mål för politiken

Örebro kommun ställer sig positiv till att betänkandet föreslår en samlad politik och ett nytt övergripande mål för hållbar turism och att besöksnäringen i ökande utsträckning ska bidra till hållbar utveckling.

3.4 En nationell strategi för hållbar turism och växande besöksnäring

Örebro kommun ser positivt på utvecklingen av en nationell strategi och att det till det övergripande politiska målet kopplas en vision. Visionen behöver dock kompletteras med att svenska invånare gärna turistar i Sverige.

3.5 Strategiska insatsområden och delmål

Örebro kommun ställer sig bakom att den nationella strategin bör delas upp i ett antal strategiska insatsområden och att det övergripande politiska målet ska vara mätbart. Det är viktigt att utvecklingen kan mätas i relation till besöksnäringens hållbarhetsavtryck på klimat, miljö och mänskliga rättigheter såsom jämställdhet och folkhälsa.

3.6.2 Ny nationell funktion för utveckling och innovation

Som utredningen påpekar, kännetecknas svensk turism idag av ett flertal mindre aktörer som inte alltid är så samordnade som vore önskvärt. Örebro kommun instämmer i att det är viktigt att besöksnäringens frågor får ett tydligt sammanhang och en nationell struktur och att det bör finnas en nationell funktion med uppdrag att främja långsiktig uppbyggnad av innovationsförmåga

och kunskapsutveckling, samt att koordinera besöksnäringens behov med innovationsstödsystemets aktörer.

Att inrätta en ny funktion för utveckling och innovation riskerar dock att skapa ytterligare förvirring. Näringens ovan nämnda strategi för svensk turism 2020 förordade inrättandet av ett nytt bolag, vilket också blev verklighet i Svensk Destinationsutveckling AB. Detta har trots goda intentioner inte haft något större genomslag i näringen.

Mot bakgrund av detta förordar Örebro kommun alternativ 3 med Tillväxtverket som huvudman. Dock med en betydligt högre budget än den föreslagna, där de satsade medel som i alternativ 1 och 2 ägnas åt själva organisationen istället används för utvecklande insatser bland destinationer och företag.

Rent generellt bör Tillväxtverkets roll stärkas. Verket har redan idag en god kontakt med besöksnäringen och denna bör utvecklas vidare. Därför är Tillväxtverket även en bra plattform för den i avsnitt 3.6.4 föreslagna samverkansarenan.

4. Besöksnäringen – en del av ett hållbart samhällsbygge

Örebro kommun ställer sig bakom bedömningen att Sverige behöver ha ett större nationellt fokus på och tydligare ställningstaganden kring hållbarhetsaspekten i arbetet med hållbar utveckling av besöksnäring och turism.

4.7 Samhällsplanering och turism

Örebro kommun ställer sig bakom utredningens bedömning att den pågående Översiktsplaneutredningen bör adressera frågor som rör planering och behov för utveckling av turism och besöksnäring.

4.9 Besöksnäringen som länk mellan stad och landsbygd

I detta avsnitt saknas helt de medelstora städernas roll. I likhet med storstäderna har de ofta direkt inkommande utländsk turism och fungerar som länkar till omgivande landsbygdskommuner. Ett exempel är Örebro län där tyska besökare ofta bor på hotell i Örebro tätort för att därifrån genom utflykter uppleva naturen i exempelvis Tiveden och Bergslagen. Förutom detta finns den nordiska turismen där cirka 50 000 norska besökare årligen har Örebro som huvudmål för sin resa.

5. Digitaliserad besöksnäring med fokus på delnings- och plattformsekonomi

Örebro kommun instämmer i utredningens bedömning att delnings- och plattformsekonomi kan bidra positivt till en turism som främjar hållbar lokal och regional utveckling. Delningsekonomi kan utgöra ett resurseffektivt sätt

att använda ekonomin som medel för att uppnå social hållbarhet. Sverige har förutsättningar för och bör inta ett mer aktivt förhållningssätt till delningsekonomin utmaningar och möjligheter.

6. Kompetensförsörjning

Örebro kommun instämmer i utredningens bedömning att det behövs kompetenshöjning inom såväl företag och organisationen som i offentliga myndigheter. Vi vill dock framhålla behovet av kompetens kring hållbar utveckling.

8. Data, statistik och analys

Utredningen fångar på ett bra sätt de utmaningar som finns inom detta område. Att ta fram relevant, jämförbar och över tiden konsekvent data är därför av yttersta vikt. Regionala TSA är en väg, men det löser sannolikt inte de behov som åtskilliga kommuner har inom detta område. Här existerar idag flera olika beräkningsmodeller framtagna av de i utredningen omnämnda konsultföretagen. Då alla baseras på olika grunddata och denna data dessutom i flera fall har bedömts som otillräcklig, saknas jämförbarhet och i flera fall även trovärdighet. Situationen i nuläget är ohållbar och frågan behöver en snabb lösning, inte minst med tanke på den i utredningen föreslagna nationella strategin med tillhörande mål. För att denna ska kunna förankras med tillhörande lokala tillämpningar, är det avgörande att det skapas en möjlighet för såväl regioner som kommuner att ta fram trovärdiga kvantitativa mål. Tillväxtverket är idag ansvarigt för den nationella turismstatistiken. Ett uppdrag borde därför ges till Tillväxtverket att ta fram en oberoende modell för uträkning av viktiga nyckeltal, framför allt turismomsättning. Denna modell ska vara tillgänglig för alla och på så sätt kunna användas av kommuner, regioner och destinationer som i sin tur antingen på egen hand eller genom att ge uppdrag till konsultföretag, kan ta fram dessa data med en metod som garanterar nationell jämförbarhet. På detta sätt bryts även den i det närmaste monopolliknande ställning som större konsultföretag haft inom detta område. I sammanhanget bör även kommunernas och destinationernas roll ytterligare förtydligas. Idag anses det möjligt att ta fram TSA på regional nivå, men inte på kommunnivå. Här bör dock noteras att i gästnätter räknat, finns ett flertal kommuner som är större besöksmål än de minsta regionerna. Det bör därför inte vara en omöjlighet att ta fram TSA även för dessa.

Örebro kommun instämmer också i att det är av vikt att mätning och uppföljning av hållbar utveckling inom turismnäringen utvecklas och Tillväxtverket bör få i uppdrag att samarbeta med SCB som idag har regeringens uppdrag att följa Agenda 2030-utvecklingen i Sverige.

9. Besöksnäringens behov av infrastruktur och transporter

Vi kan bara understryka utredningens beskrivning av de utmaningar som finns för att öka kollektivtrafikens andel av det totala resandet. Den inriktning som kollektivtrafiken idag har, där arbetspendling är prioriterad, gör att

fritidsresandet i stora delar av landet är helt hänvisat till bil. För att klara utredningens förhoppningar om indirekta och långsiktiga effekter på mer miljömässigt hållbara transporter till besöksnäringens starka regioner och kommuner behöver nuvarande transporter och trafikutbud utvecklas. Om detta utvecklas samtidigt som svenskar i större utsträckning väljer att semestra i Sverige skulle stora miljömässiga vinster göras. När svenskar väljer att utforska Sverige istället för att flyga utomlands uppstår ett långsiktigt hållbart värdeskapande. Klimat- och miljöbelastningen minskar markant, samtidigt som en expanderande besöksnäring skapar social hållbarhet med bland annat fler arbetstillfällen, förstärkt integration, lokal ekonomi och utökade skatteintäkter, större sammanhållning mellan stad och land och ökad attraktivitet för lokalbefolkningen i sin vardag. För att nå en sådan situation behöver förslagen i utredningen fokusera mer på inhemsk turism. För att den internationella turismen ska bidra positivt till en hållbar utveckling behöver transportsektorn i högre utsträckning ställa om till förnyelsebara drivmedel, ha en hållbar infrastruktur och att omställningen sker genom en rättvis fördelning av resurser. Eftersom mycket av den internationella turismen till Sverige kommer via flyg är det viktigt att flygsektorn ställer om till mer miljövänliga alternativ. Utan en sådan omställning blir en miljömässigt hållbar internationell turism svår att uppnå.

9.10.2 Luffart

Örebro kommun instämmer i utredningens synpunkt att flyg som transportsätt är viktigt för många delar av Sverige som med sina långa avstånd är svåra att nå på annat sätt. Utredningen pekar på att såväl statliga som andra flygplatser är viktiga för besöksnäringen. Särskilt lyfts de flygplatser fram som ligger nära större städer. I tidigare styrdokument sägs att ett arbete med att etablera fler direktlinjer till svenska flygplatser ska stödjas. Utredningen pekar på vikten av att Nyköping-Skavsta bör få en viktigare roll för besöksnäringen i Mellansverige. Vi instämmer i detta såtillvida att Nyköping-Skavsta har en viktig betydelse, men vill samtidigt peka på hur bristande infrastruktur till och från flygplatsen försvårar för stora delar av omgivande regioner att kunna utnyttja den. Istället bör betänkandet lyfta fram vikten av att stödja och utveckla andra regionala flygplatser i landet, även i Mellansverige. Örebro flygplats ligger strategiskt till för hela Mellansverige och har dessutom en gynnsam position utifrån sitt logistiska läge. Det finns goda tågförbindelser till hela Sverige från Örebro vilket gynnar en hållbar turism. I en positiv framtidsbild med en stärkt internationell turism i Sverige är det önskvärt att det finns fler bra alternativa flygplatser i Mellansverige.

Med detta sagt vill Örebro kommun betona att det måste vara en fortsatt ambition att stärka det kollektiva resandet mellan olika städer och regioner i såväl Mellansverige som i övriga delar av landet. Det har betydelse för bland annat den internationella turism som utgår från Sverige. Därför är det av vikt att kollektiv tåg och busstrafik underlättas i hela landet och att det går enkelt

och snabbt att resa mellan större orter i Mellansverige. Skavsta ska kunna utgöra ett bra alternativ för Mellansverige men t.ex. Örebro flygplats ska också kunna utgöra ett bra alternativ för hela Mellansverige. För att det ska kunna bli en realitet krävs ändrad lagstiftning och andra prioriteringar som möjliggör utvecklandet av kollektiva resor mellan regioner. Idag är Arlanda alltjämt den enda flygplats som går att nå med allmänna färdmedel på ett enkelt sätt.

10. Naturturism

Vi stödjer helt utredningens förslag till en delstrategi för naturturism, då detta är en av de avgjort viktigaste attraktionerna för ökad turism i Sverige, såväl inhemsk som internationell. Strategin är också viktig för att på ett samlat sätt ta upp de utmaningar som en ökad turism i känsliga naturområden innebär.

10.7 Turism i skyddade områden

10.8 Turism i oskyddade områden

Turism i skyddade naturområden är en stor utmaning. Här finns ofta stora naturvärden som i sig utgör en reseanledning. Emellertid finns, vilket utredningen också pekar på, begränsningar. Turismen i naturreservat och nationalparker bör utvecklas, men lika viktigt är att tillgängliggöra andra naturområden för ökad turism. Då mycket av naturturismen är aktivitetsbaserad är den vackra men känsliga natur som finns i nationalparker och reservat – där naturen snarare är en sevärdhet än en plats för aktiviteter – inte alltid avgörande för de önskemål som framför allt de utländska besökarna ställer.

Därför bör även mindre känsliga områden utvecklas för naturturism. Områden som har betydligt större möjlighet att ta emot ett större antal besökare för aktiviteter som MTB-cykling, vandring och paddling. Här är emellertid viktigt att kunna garantera långsiktighet för de - för dessa aktiviteter och för möjligheten för Sverige att göra ekonomisk vinst på turismen - så viktiga turismföretagarna. Därför måste en bra balans mellan besöksnäringens önskan om orörd natur och skogsägarnas önskan om avverkning kunna hittas. Ekoparker tas upp i utredningen som en möjlighet. Dessas roll bör ytterligare stärkas, varför vi förordar en ytterligare satsning på sådana.

10.10 Leder

Ett väl utbyggt system av leder är avgörande för möjligheten att skapa ökad naturturism som bedrivs på ett ansvarsfullt sätt. Här behöver en översyn göras över kommunernas möjlighet att ansvara för dessa. Idag sker mycket av arbetet på antingen ideell basis eller med mycket små medel, vilket medför att många leder med hög turistisk potential riskerar att förfalla. De nationella cykellederna är ett steg i rätt riktning. Det bör utvärderas om liknande nationella leder, leder med riksintresse för möjligheten till ökad turism, även kunde skapas inom andra områden.

13.6.6 Kunskapsutveckling och värdering av evenemang

Avsnittet pekar på vikten av att kunna mäta effekten av evenemang. Vi instämmer helt i detta, men vill också lyfta fram att detta även gäller större möten. Mötesindustrin är avgörande för besöksnäringens utveckling i många större kommuner. En samlad och tillförlitlig modell för mätning av stora mötenets betydelse är därför önskvärd. Se även avsnitt 8, Data, statistik och analys.

Kenneth Nilsson (S)
Ordförande Kommunstyrelsen